

УДК 352.071

НАПРЯМКИ РОЗВИТКУ ФІНАНСОВОЇ ЗАБЕЗПЕЧЕНОСТІ ТЕРИТОРІАЛЬНИХ ГРОМАД В СУЧАСНИХ УМОВАХ

Єніна Анастасія Валеріївна,
слухач 2 року навчання магістратури
за спеціальністю «Публічне управління та
адміністрування»
ХНЕУ ім. С. Кузнеця

В період сучасних трансформаційних процесів реформування територіальних громад особливо актуальним стає їх бюджетна забезпеченість. Сьогодні децентралізація є одним з ключових компонентів суспільно-системних перетворень в соціально-економічному розвитку України. Це зумовлює певні зміни у поглядах на економічний розвиток територій, принципи фінансових взаємозв'язків адміністративно-територіальних одиниць, громади, органів влади й управління та стимулює необхідність нарощення фінансової бази місцевого самоврядування і, як наслідок, зростання його самодостатності та фінансової незалежності.

Процеси формування та розвитку територіальних громад вивчають багато вчених та фахівців: Л. Ламб, М. Розенхальд, Г. Васильченко, І. Парасюк, Н. Єременко, Б. Андрушків, І. Козюра, В. Куйбіда, І. Санжаровський, Ю. Свірський тощо.

Аналіз праць українських науковців в сучасних умовах соціально-економічного розвитку територіальних громад дозволяє стверджувати про необхідність поглибленого вивчення теоретичних та практичних аспектів напрямків бюджетного забезпечення в сучасних трансформаційних економічних процесах.

Відповідно до Конституції України та Закону України «Про місцеве самоврядування в Україні» [1; 2], де пов'язуються поняття «місцеве самоврядування» та «територіальна громада» і навіть більше: територіальна громада названа

основним суб'єктом місцевого самоврядування. Згідно з нормами чинного законодавства, місцеве самоврядування в Україні – це гарантоване державою право та реальна здатність територіальної громади – 8 жителів села чи добровільного об'єднання в сільську громаду жителів кількох сіл, селища, міста – самостійно або під відповідальність органів та посадових осіб місцевого самоврядування вирішувати питання місцевого значення в межах Конституції та законів України. Це законодавчо закріплене визначення. Однак, деякі науковці, зокрема М. Баймуратов, О. Батанов та інші, вважають його неповним і недосконалим [3, с. 41; 4, с. 53; 5, с. 114]. Адже визначити поняття «територіальна громада» як сукупність жителів означає звужити його трактування лише в межах територіальної ознаки. При цьому втрачаються його соціально-правові та інші особливості.

Що стосується бюджетної забезпеченості територіальної громади, то вона характеризується, в першу чергу, наявністю відповідних фінансових ресурсів та відображає спроможність місцевих органів влади виконувати покладені на них законодавчо визначені завдання. Тобто, бюджетна забезпеченість – є балансом між потребами територіальної громади (та органами місцевого самоврядування включно) та її можливостями. Забезпечити відповідний баланс має ефективна реалізація відповідного механізму.

На нашу думку, поняття механізму фінансового (бюджетного) забезпечення територіальної громади має певні, і доволі вагомі особливості, що визначаються:

особливостями (традиції, звичаї) та цілями розвитку територіальної громади;

меншими територіальними масштабами, на яких реалізується бюджетна політика органів місцевого самоврядування;

обмеженими ресурсними можливостями, що пов'язано із розміром територіальної громади та структурою доходів, визначеною Бюджетним кодексом України залежно від виду територіальної громади (базового рівня, міста обласного підпорядкування, об'єднана).

У практиці місцевого економічного розвитку використовують багато різ-

них бюджетних методів та інструментів бюджетного забезпечення [6, с. 105]:

податки та збори – механізм фінансування місцевого економічного розвитку за рахунок надходжень до бюджету міста. Міжнародна практика, на відміну від вітчизняної, передбачає досить широку базу для податків та зборів, які можуть встановлювати і збирати місцеві органи влади в межах власної компетенції;

продаж комунального майна – механізм, що передбачає перехід прав власності на комунальні активи. Дає змогу швидко залучити чималі в масштабах міста кошти шляхом використання його вичерпних ресурсів;

оренда комунального майна – механізм, що передбачає тимчасовий перехід права володіння та користування об'єктами комунальної власності. Міський бюджет одержує від оренди набагато менші надходження, ніж від його продажу, проте вони мають відновлювальний характер і не призводять до втрати права власності на відповідні активи;

місцеві цільові програми – механізм планування та управління місцевим розвитком за рахунок залучення додаткового фінансування у рамках державно-приватного партнерства чи концесії, інвестицій, грантових коштів, кредитів, місцевих запозичень, застосування податкових стимулів для приватного сектору, місцевих гарантій тощо, у такий спосіб збільшуючи дохідну частину міського бюджету;

державні цільові програми – механізм залучення коштів державного бюджету на вирішення проблем у певній галузі або на певній території, що визнані пріоритетними на загальнодержавному рівні. Поряд із центральним урядом, місцеві органи влади можуть виступати ініціаторами і співвиконавцями таких програм, залучаючи з центрального бюджету додаткові ресурси для вирішення найбільших проблем місцевого значення;

регіональні угоди щодо соціально-економічного розвитку – один з інструментів реалізації державної політики у сфері регіонального та місцевого розвитку, оскільки дозволяє скоординувати зусилля та сконцентрувати ресурси бюджетів різних рівнів (від державного до місцевих) для вирішення конкретних

завдань місцевого економічного розвитку, у т. ч. шляхом надання цільових трансфертів з державного до місцевих бюджетів.

Зазначене доводить необхідність зміни пріоритетів у фінансовому забезпеченні розвитку територіальних громад їх фінансування та переходу до ефективного використання їх власного соціально-економічного та фінансового потенціалу. Досягнення реальної бюджетної забезпеченості територіальних громад буде сприяти належному виконанню покладених на них функцій, зокрема наповнення їх бюджетів, формуванням фінансових ресурсів, достатніх для належного фінансування нагальних соціальних потреб громад на основі принципу субсидіарності, реалізації програми їх економічного, технологічного розвитку. Тому територіальним громадам необхідно мати, як реальні можливості формувати необхідний обсяг фінансових ресурсів, щоб бути фінансовоспроможними, так і мати законодавчо визначені повноваження як суб'єкта влади.

Література:

1. Конституція України : від 28 черв. 1996 р. № 254к/96-ВР: станом на 30 вер. 2016 р. / Законодавство України : [веб-сайт Верховної Ради України]. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80>.
2. Про місцеве самоврядування в Україні [Електронний ресурс] : Закон України від 21 трав. 1997 р. № 280/97-ВР : станом на 24 трав. 2012 р. / Верховна Рада України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon.rada.gov.ua>.
3. Безверхнюк Т. М. Система ресурсного забезпечення регіонального управління: концептуальні засади розбудови і механізми функціонування : дис. ... д-ра наук з держ. упр. : 25.00.02 / Безверхнюк Тетяна Миколаївна. – Одеса, 2016. – 441 с.
4. Батанов О. Територіальна громада – первинний суб'єкт муніципальної влади в Україні: поняття та ознаки / О. Батанов // Вісник Центральної виборчої комісії . – 2017. – № 2 (12). – С. 51 – 57.

5. Боровик П. М. Вітчизняна практика та зарубіжний досвід бюджетних відносин на рівні місцевих бюджетів / П. М. Боровик, О. В. Ролінський, К. М. Мазур // Облік і фінанси. – 2015. – № 1. – С. 51 – 57.

6. Джерела та механізми фінансування місцевого економічного розвитку. Навчальний посібник. – Київ : Центр громадської експертизи, Проект «Місцевий економічний розвиток міст України». – 2015. – 176 с.

Науковий керівник: к.е.н., викл. В. В. Гришина

Матеріали конференції публікуються в авторській редакції.